

Thus, in contrast to ordinary citizens, it is impossible to make criminal proceedings (even for serious crimes) against deputies in Ukraine, detain or arrest them without the consent of the Verkhovna Rada of Ukraine. Therefore, it is necessary to determine the legal responsibility level for deputies' offenses, especially those which harm a person, society or state.

Keywords: deputy, immunity, Parliament, institute, offense, state, political system, Verkhovna Rada of Ukraine, legal responsibility, offense.

Войтенко Ю.Н., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры политологии, ГВУЗ "Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды" (Украина, Переяслав-Хмельницкий), Voyt82@mail.ru

Депутатский иммунитет как политический институт: отечественный и мировой опыт

Целью данной статьи является освещение особенностей депутатского иммунитета в политической системе Украины и зарубежных стран. Особое внимание уделено снятию депутатского иммунитета парламентами за совершение различного вида правонарушений и время действия неприкосновенности. В статье использовался метод компаративного анализа и сопоставления. Основным выводом является то, что в отличие от большинства европейских стран, у народных депутатов Украины абсолютный правовой иммунитет, выделяющий их от рядовых граждан государства, которые также имеют право на личную неприкосновенность. Но разница между этими видами неприкосновенности значительна. Так, в отличие от рядовых граждан, народных депутатов Украины нельзя без согласия Верховной Рады Украины привлечь к уголовной ответственности (даже за тяжкие преступления), а также задержать или арестовывать. Поэтому необходимо определить уровень юридической ответственности народных избранников за совершение правонарушений, особенно тех, которые вредят человеку, обществу или государству.

Ключевые слова: депутат, иммунитет, парламент, институт, неприкосновенность, правонарушение, государство, политическая система, Верховная Рада Украины, юридическая ответственность, преступление.

* * *

УДК 329.7

Кавилін О. А.

здобувач кафедри політології, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), diplometals@gmail.com

ДИНАМІКА ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

З огляду на виклики сьогодення та посилення наукової зацікавленості проблемами політичної участі громадян у статті визначено за мету досліджувати динаміку політичної участі молоді в її різних формах за період незалежності України. Проведений аналіз дав підстави констатувати, що на політичну участь молоді впливають наступні чинники: відсутність у соціальної групи стереотипів політичної поведінки активістського типу; періодичне розчарування ходом і результатами політичних процесів в Україні; недостатня ефективність заходів державної молодіжної політики; загальне зниження чи пожевлення соціально-політичної активності в українському суспільстві; ступінь розвитку структур громадянського суспільства в Україні; слабе представництво молоді в структурах влади; відсутність єдиної державної системи політичної соціалізації громадян.

Ключові слова: політична участь, політичні процеси в Україні, громадянське суспільство, державна молодіжна політика, волонтерський рух.

Актуальність дослідження політичної участі молоді зумовлена тим, що процеси демократизації суспільства та модернізації влади потребують підвищення рівня залученості саме молодих незаангажованих громадян. У демократичному суспільстві політична участь є для молодих людей засобом досягнення цілей, реалізації потреб у самовираженні й самоствердженні, виховання громадянськості. Така участь забезпечується відповідними державно-правовими інститутами, нормами і процедурами, які в сукупності складають основи правової демократичної держави.

В Україні в умовах пострадянського періоду молодь виявилася відчуженою від ухвалення політичних рішень. Останнє десятиліття позначене згоранням реальної участі молоді в політиці, в управлінні

справами держави і суспільства. Нині ситуація поволі змінюється, адже з реальним переформатуванням влади в кінці 2013 – на початку 2014 рр. громадяни, в т.ч. і молодь, відчули себе суб'єктами політики. В сучасній Україні також значного поширення набуло волонтерство як форма участі молоді в суспільно-політичному житті країни. Сьогодні послуги волонтерів потрібні не лише для розв'язання проблем у соціальної, економічній, культурній сферах, але й в умовах військового протистояння з сусідньою державою.

У зарубіжній літературі проблеми політичної участі отримали досить широку апробацію (з позицій структури, форм, методів, прогнозів політичної поведінки соціальних груп в різних соціально-політичних контекстах). Ця проблематика включала аналіз способів участі суб'єктів в політиці, спиралася на потужну емпіричну базу і представлена в поведінковому (Б. Берельсон, Л. Уайт, Х. Маклоски), соціально-психологічному (Ф. Конверс, Е. Кемпбелл, Б. Міллер), системно-функціональному (Г. Алмонд, С. Верба, Р. Даль, М. Каазе), неоінституціональному (Б. Грофман, Д. Марч, С. Олсен) наукових напрямках.

Серед українських дослідників проблем політичної участі слід відзначити: І. Алексєєнко, В. Бортніков, В. Бурдяк, І. Воронов, В. Горбатенко, Н. Дембіцька, В. Денисенко, А. Доцяк, Г. Зеленько, М. Кармазіна, В. Климончук, А. Колодій, І. Кресіна, А. Круглашов, М. Михальченко, Ю. Остапєць, М. Примуш, В. Речицький, А. Романюк, Н. Ротар, Л. Угрин, О. Чемшит, Ю. Шведа та ін.

Метою даної статті є прослідкувати динаміку політичної участі молоді в її різних формах за період незалежності України.

Зазначимо, що упродовж останніх десятиріч істотно посилилася наукова зацікавленість проблемами політичної участі громадян. Політична участь стала об'єктом досліджень політології, психології, соціології та інших наук, відтак є чимало публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, які розглядають цей феномен під тим чи іншим кутом зору.

На основі аналізу дискурсу політичної участі у сучасній вітчизняній політичній науці політичну участь розуміємо як цілеспрямовані дії громадян та їх об'єднань, через які вони впливають на процес прийняття політичних рішень, формування владних інститутів, функціонування політичної системи через відстоювання власних інтересів або реагування на дії суб'єктів політичних відносин. Саме політична участь вважається основним критерієм виміру демократичності політичної системи та її легітимності. Будучи базовим елементом демократії, політична участь виконує функції артикуляції, агрегації і представництва різноманітних інтересів громадян, надає їм дієвий механізм контролю за інститутами влади і процесом розробки й ухвалення важливих соціально-політичних рішень, сприяє соціальній інтеграції і політичній соціалізації громадян, нейтралізує конфліктний потенціал в суспільстві.

Молодіжна активність зробила свій внесок у період формування Української держави. Відтоді політична участь набувала різних форм, масштабів. Студентські акції протесту, що відбулися у 1990 р., істотно вплинули на поступ України до здобуття незалежності,

пришвидшили процеси набуття державності. “Революція на граніті” (таку назву отримали ті події в ЗМІ) мала велике значення саме як один з етапів утвердження української незалежності та стала поштовхом для утворення громадянського суспільства в пострадянській Україні.

Революція на граніті, що була повністю організована силами студентства, не мала на той час аналогів у всій Європі, адже “оксамитові революції” у Східній Європі у 1989 р. проводили зрілі політики. Прямим наслідком протестів була відставка голови Ради Міністрів УРСР Віталія Масола та виконання низки вимог мітингувальників. Відставка прем’єр-міністра стала перемогою, але важливіші вимоги були проігноровані і забуті. Після революції на граніті її учасники не могли взяти участь у виборах, адже Верховна Рада заблокувала таку можливість, увівши віковий ценз до 25 років. Молодих людей не допускала до політики не тільки влада, а й опозиція. Тож лідери революції так і не змогли скористатися перемогою в інтересах країни [1].

Починаючи з середини 90-х рр., в Україні процеси демократизації почали згортатися, формувався псевдодемократичний режим. Такі режими в західній транзитологічній літературі прийнято називати гібридними. Вони поєднують такі інститути демократії, як вибори та наявність опозиції зі збереженням авторитарних прийомів здійснення влади [2, с. 21–35]. Політична участь молоді за цих обставин зводилася до голосування на виборах та участі у діяльності політичних партій і молодіжних громадських об’єднань. Але частка молоді, що бере участь у роботі політичних і громадських організацій, залишається незначною. Показник членства в громадських організаціях українських громадян найнижчий і поступається поставоритарним країнам Латинської Америки [3, с. 2]. За даними соціологічного моніторингу, 83,7% респондентів вказали, що не належать до жодної з громадських, політичних організацій чи рухів [4, с. 26]. Така низька залученість характерна для країни, що перебуває у стані тривалої економічної кризи, а її демократичний устрій формальний, а не реальний й ефективний.

Влада виявляє інтерес до молоді, проте залучення її в політику відбувається радше “згори”, а тому не дуже успішно. Влада відновлює старі та пропонує нові схеми “роботи з молоддю”. Це обумовлено низкою причин. По-перше, наявність молодіжних організацій є важливою складовою іміджу демократичної країни. А в умовах, коли молодь не бачить позитивних наслідків своєї участі у політичному житті країни, представники владних структур моделюють штучні утворення, які можна контролювати й спрямовувати відповідно до власних інтересів. Ідейна складова в такій ситуації представлена досить формально, а вагомою причиною участі молоді у діяльності політичних партій та громадських об’єднань стає особиста залежність та приватний інтерес.

По-друге, молоде покоління насправді відсторонюється від політичного процесу (за винятком участі у передвиборних кампаніях) та прагне до економічного самовпорядкування свого життя. У той же час залучення молоді для зміцнення своїх позицій

декларується представниками різних політичних партій як важливе стратегічне завдання.

По-третє, створення політичними партіями молодіжних організацій за принципом “згори” призводить до того, що молодь скептично ставиться до можливості цих організацій відстоювати їх інтереси. Відповідно зміни, що відбуваються в громадських структурах, викликані не стільки потребами суспільства, скільки інтересами державної еліти, для якої власні інтереси ближчі, ніж специфічні інтереси громадських організацій.

Різке зростання політичної участі молоді відбулося в останній період президентської виборчої кампанії 2004 р. Протистояння влади та опозиції за підтримки сотень тисяч людей з епіцентром на Майдані Незалежності у Києві, визнання Верховним Судом України другого туру президентських виборів недійсними та призначення повторного голосування, перемога опозиційного кандидата В. Ющенка – всі ці події отримали назву “помаранчевої революції”. На запитання “Чи брали Ви участь у громадсько-політичних акціях (мітингах, страйках і т.д.)?” майже 92% опитаних дали ствердну відповідь. Молодь, яка брала активну участь у подіях листопада-грудня 2004 р., по-різному оцінюється дослідниками: одні вважають їх “мотором революції”, інші – “черговим ошуканим поколінням” [5, с. 342–343].

Після того, як помаранчева революція не виправдала суспільних сподівань, молодих людей охопила зневіра в політиках, розчарування, втрата інтересу до політики. За словами Ірини Бекешкіної, українська молодь “просякнута” духом негативізму й не довіряє абсолютно усьому – ані політикам, ані силовим структурам, ані соціальним. Опитування, зроблені наприкінці 2009-го та на початку 2010 р., показали, що українці дуже відрізнялися своїм критичним ставленням не тільки до всіх політичних, а й до соціальних інститутів – навчальних закладів, медичних установ, страхових компаній, банків. Наступні опитування, проведені у 2011 р., зафіксували, що негативне ставлення молоді до державних інститутів ще більш зросло, особливо ж – до правоохоронних органів (міліції, судів, прокуратури). Ірина Бекешкіна зазначила, що опитування виявило й позитивні зміни в настроях молоді: “Істотно змінилося ставлення молоді України до цінностей демократії та свободи. Набагато більше стало в Україні молоді, яка бажає мати в країні демократію, це число за останні роки зросло на 12%. У дилемі “свобода або достаток” серед молоді переважають цінності свободи”. Соціолог також переконана, що вік не завжди є гарантією демократичності, але демократія все одно більш вигідна молоді і треба, щоб молодь це усвідомила. “Демократія – це рівні права, можливість конкурувати за певні посади, це монополізованість влади, де є нормальні ліфти для розростання. І тоді у молоді з’являється шанс. У недемократичному суспільстві в молоді шансів немає взагалі. Демократія – це справа молодих і справа, за яку молоді мають боротися” [6].

Поділяючи західноєвропейські демократичні цінності, українська молодь стала рушійною силою протестів проти зупинення курсу на євроінтеграцію. Якщо за часів помаранчевої революції студенти виходили з гаслом “зека на нари, а ми підем на пари”,

то нинішні студенти кажуть, що не підтримували політиків, але протестували з ідеологічних міркувань. Як стверджує Євген Головаха, “в загальному учасники Євромайдану – це переважно молоді люди, студенти, які розуміють, що, крім ЄС, для них більше альтернативи немає. У них переважають не просто емоції: це реально більш раціональні люди, які точно знають, за що стоять. Вони мислять стратегічно”. Молодь у всьому світі більш мобільна, вільна, емоційна, швидко реагує на такі події, але на Євромайдані – не просто молодь, це освічена молодь, яка бачить перспективи України у ЄС. Тим більше, що багато з них уже бачив Європу, і знає, що це таке [7].

Отож, цілком очевидно, що українська молодь здатна самоорганізуватися. В умовах, коли політичні партії “є порожніми раковинами, які активізуються тільки як виборчі механізми через регулярні інтервали”, а “громадські асоціації знаходяться у повному занепаді як форми залучення до суспільного життя” [8, с. 138], політична активність молоді виявляє себе в Інтернеті і через Інтернет. Нині в Україні стрімко формується масова інтернет-аудиторія та специфічне мережеве соціокультурне середовище, конструюються нові моделі інформаційного споживання, соціальної та політичної активності тощо. Завдяки своїй інтерактивності та практичній неможливості цензури інформації Інтернет змінює традиційну політичну комунікацію і впливає на політичну участь передусім молоді. Цифрові засоби масової інформації сприяють ліквідації суспільної ієрархії, ефективній підтримці демократії, цілеспрямованому зростанню впливу людей, що раніше були лише пасивними споживачами інформації, і створенню нових різновидів об'єднань громадян. Глобальна мережа дозволяє також забезпечити постійний суспільно-політичний диспут з можливістю електронного зворотного зв'язку в реальному часі між владою і громадянами. Відтак залежність громадян від інституціональних посередників, партійних організацій і груп інтересів суттєво зменшується [9, с. 15].

Більша частина молоді є лише потенційно активною. Але свавілля силових органів, переслідування активістів Євромайдану, наступ на свободу слова вивели молодих людей з соціальних мереж до особистої участі у мітингах і демонстраціях, пікетуванні державних установ, збиранні підписів під колективними вимогами, зверненнями у ЗМІ, до суду, проведенні театралізованих акцій, флеш-мобів тощо.

Соціальні мережі сприяють і поширенню волонтерського руху. Волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства. Зараз в Україні діє кілька великих волонтерських організацій, які системно допомагають військовим на передовій: Крила Фенікса, Повернись живим, Армія SOS, Врятуй рідну країну, Волонтерська сотня Україна – Світ. За весь період АТО волонтери допомагають у забезпеченні медикаментами, їжею і потрібним спорядженням. Спільно з науковцями і військовими на територіях, що контролюються незаконними збройними формуваннями, волонтери ще й розшукують загиблих. Волонтери допомагають не лише військовим та переселенцям гуманітарною допомогою, але навіть

опікуються покинутими тваринами. Загалом близько третини населення України включилася у волонтерський рух. Особливість волонтерського руху в Україні полягає у тому, що найчисельнішою групою волонтерів є молодь. Участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у розв'язання нагальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у різноманітних проєктах і програмах. Нинішні реалії вимагають від особи не лише політичної участі, а й усвідомлення нею власної ролі і значення в житті суспільства, а також дії у відповідності до власних переконань і цінностей.

Підсумовуючи сказане, можемо стверджувати, що на політичну участь молоді впливають наступні чинники: відсутність у соціальної групи стереотипів політичної поведінки активістського типу; періодичне розчарування ходом і результатами політичних процесів в Україні; недостатня ефективність заходів державної молодіжної політики; загальне зниження чи похвалення соціально-політичної активності в українському суспільстві; ступінь розвитку структури громадянського суспільства в Україні; слабе представництво молоді в структурах влади; відсутність єдиної державної системи політичної соціалізації громадян. Історичний досвід переконує, що і незначна кількість політично активних молодих людей за певних обставин здатна повести за собою широкі верстви населення. Нині важливим завданням є залучення молоді до політики через інституціоналізовані форми участі.

Список використаних джерел

1. Стецюк В. В. Студентська революція на граніті – погляд через 20 років / В. В. Стецюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kr2012.com/community/blogs/?page=post&blog=stecyuk&post_id=525#.UtP2Duxs6TM
2. Diamond L. Thinking About Hybrid Regimes / Larry Diamond // Journal of Democracy. – 2002. – Vol.13. – №2. – P.21–35.
3. Піддуська І. Корені трави. Громадянське суспільство в Україні. Стан та перспективи розвитку / І. Піддуська (упоряд.). – К.: Фонд “Європа XXI”, 2003. – 288 с.
4. Паніна Н. В. Українське суспільство 1994–2005: соціологічний моніторинг / Паніна Н. В. – К.: ТОВ “Видавництво Софія”, 2005. – 160 с.
5. Громадянська культура студентської молоді: навчальний посібник / [Кафарська О. Б., Припхан І. І., Стручкова-Гуменна Л. Б.]; за ред. д.ю.н., проф. Кафарського В. І. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2010. – 479 с.
6. Молодь почувается сьогодні розчарованою, але прагне громадської активності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dif.org.ua/ua/events/molod_naiya.htm
7. Соціолог про учасників Євромайдану: Молодь, яка прагне жити, а не виживати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/95012>
8. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / М. Кастельс; [пер. з англ.]. – К.: Ваклер, 2007. – 304 с.
9. Бойчук І. В. Засоби масової інформації як інститут громадянського суспільства в Україні (на прикладі західних областей): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 – політичні інститути та процеси; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2014. – 20 с.

References

1. Stetsyuk V. V. Students'ka revolyutsiya na graniti – poglyad cherez 20 rokov / V. V. Stetsyuk [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://kr2012.com/community/blogs/?page=post&blog=stecyuk&post_id=525#.UtP2Duxs6TM
2. Diamond L. Thinking About Hybrid Regimes / Larry Diamond

// Journal of Democracy. – 2002. – Vol.13. – №2. – P.21–35.

3. Pidlus'ka I. Koreni travy. Gromadyans'ke suspil'stvo v Ukraini. Stan ta perspektyvy rozvytku / I. Pidlus'ka (uporyad.). – K.: Fond "Yevropa XXI", 2003. – 288 s.

4. Panina N. V. Ukrayins'ke suspil'stvo 1994–2005: sotsiologichnyy monitoryng / Panina N. V. – K.: TOV "Vydavnytstvo Sofiya", 2005. – 160 s.

5. Gromadyans'ka kul'tura students'koyi molodi: navchal'nyy posibnyk / [Kafars'ka O. B., Prypghan I. I., Struchkova–Gumenna L. B.]; za red. d.yu.n., prof. Kafars'kogo V. I. – Ivano–Frankivs'k: Nova zorya, 2010. – 479 s.

6. Molod' pochuvayet'sya s'ogodni rozcharovanoyu, ale pragne gromads'koyi aktyvnosti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://dif.org.ua/ua/events/molod_naiya.htm

7. Sotsiolog pro uchasnykiv Yevromaydanu: Molod', yaka pragne zhyty, a ne vyzhyvaty [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/News/95012>

8. Kastel's M. Internet–galaktyka. Mirkuvannya schodo Internetu, biznesu i suspil'stva / M. Kastel's; [per. z angl.]. – K.: Vakler, 2007. – 304 s.

9. Boychuk I. V. Zasoby masovoyi informatsiyi yak instytut gromadyans'kogo suspil'stva v Ukraini (na prykladi zakhidnykh oblastey): Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 – politychni instytuty ta protsesy; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korets'kogo NAN Ukrainy. – K., 2014. – 20 s.

Kavilin A. A., post-graduate, student of the Department of Political Science, National University of Carpathian Stefanik (Ukraine, Ivano–Frankivsk), diplomets@gmail.com

Dynamics of political participation of young people in the independent Ukraine

Political participation in democratic societies is a way for young people to achieve some objectives, realize self-expression and self-actualization needs, and educate civic consciousness. Such participation is provided by relevant state legal institutions, rules, and procedures, which together form the basis for a legal democratic state. It turned out that young people in post-Soviet Ukraine did not have the right to participate in political decision-making. The last decade was marked by reduction in real participation of young people in politics and government of the state and society. Today the situation is slowly changing as all the citizens, including young people, felt that they became political subjects after the government had been really reshuffled at the end of 2013 – beginning of 2014.

Keywords: political participation, political processes in Ukraine, civil society, state youth policy, volunteer movement.

Кавилин А. А., соискатель кафедры политологии, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефаника (Украина, Ивано–Франковск), diplomets@gmail.com

Динамика политического участия молодежи в независимой Украине

Учитывая современную ситуацию в Украине и усиление научной заинтересованности проблемами политического участия граждан, целью данной статьи определено проследить динамику политического участия молодежи в ее разных формах за период независимости Украины. Проведенный анализ дал основания констатировать, что на политическое участие молодежи влияют следующие факторы: отсутствие у социальной группы стереотипов политического поведения активистского типа; периодическое разочарование ходом и результатами политических процессов в Украине; недостаточная эффективность мероприятий государственной молодежной политики; общее снижение или оживление социально-политической активности в украинском обществе; степень развития структур гражданского общества в Украине; слабое представительство молодежи в структурах власти; отсутствие единой государственной системы политической социализации граждан.

Ключевые слова: политическое участие, политические процессы в Украине, гражданское общество, государственная молодежная политика, волонтерское движение.

* * *

УДК 323.22/328.185(477)(045)

Красносілецький Д. П.
кандидат історичних наук, доцент кафедри
суспільних дисциплін, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія
(Україна, Хмельницький), GOLDEN_24@ukr.net

КОРУПЦІЯ ЯК ЧИННИК НАРОДНОГО НЕВДОВОЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Висвітлено питання генези, сучасного стану антикорупційних дій, їх здобутків, перспектив та застережень під впливом громадськості. Наукова стаття побудована з використанням методів моделювання, індукції і дедукції, конфліктно-дискурсивного аналізу, виток якого знаходяться в діалектичному методі. Тема корупції є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства України. Нова нація громадян, яка постала у 2014 р., свідомо своєї влади і прав. Величезна духовна сила Майдану здатна і прагне трансформувати пострадянську систему, зменшивши рівень корупції у країні.

Державні органи влади повинні продемонструвати реальну ініціативність у боротьбі з корупцією. Це може знизити градус напруження у стосунках між новим суспільством і владою, яка обмежено прагне змінитися самостійно. Констатовано, що держава повинна діяти не просто так, як її заманеться, вона повинна перебувати під постійним контролем громадянського суспільства. Викладено питання соціальних наслідків корупції в сучасному суспільстві та основні напрями протидії цьому негативному явищу.

Ключові слова: корупція, антикорупційні дії, влада, чиновники, громадськість, народне невдоволення, суспільна мораль, Україна.

Сучасне українське суспільство знаходиться на шляху значних трансформаційних змін, що відбуваються в усіх соціальних інститутах. Старі принципи їх функціонування змінюються, модернізуються механізми соціальної взаємодії та її принципи. Ми стаємо свідками зміни пріоритетів у їх функціональному навантаженні. Значною мірою це стосується реакції громадськості щодо корупційних дій у державі, яка покликана змінити психологію протиправних вчинків, способи мислення і життя. У суспільній думці проглядається тенденція, що корупція загрозливіша для України, ніж сепаратизм, який їй же і завдячує. В таких умовах, науковці та певні громадсько-політичні діячі змушені міркувати над вирішенням цієї вже наболілої і заполітизованої проблеми.

З часу проголошення незалежності України дослідження феномену корупції знайшло своє висвітлення з позицій різних підходів і поглядів у працях як представників політичної науки, так і суміжних з нею дисциплін. Зокрема, окремі аспекти корупції як соціального явища досліджували М. Мельник, Є. Невмержицький, О. Кальман, М. Камлик, І. Гурьєва, Н. Гусак, В. Бутенко, С. Головатий, Л. Денисенко, І. Різак, Ю. Бисага, М. Палінчак, О. Прохоренко, Ю. Бисага, М. Палінчак, В. Черчерський, Д. Белов, Ю. Войтович, З. Кісіль, І. Валюшко, Л. Білінська та інші.

Аналіз проблеми з позицій кримінологічного аспекту репрезентували Л. Аркуш, Ю. Баулін, І. Даньшин, С. Омельченко, О. Дудоров, А. Закалюк, В. Зеленецький, О. Кальман, М. Камлик, Я. Кашуба, К. Перебийніс, В. Корж, В. Лукомський, О. Маркеєва та інші. Правозахисний аспект проблеми розглядали Р.–В. Кісіль, О. Литвак, В. Гвоздецький, С. Марченко, О. Прохоренко, В. Ковальська, Ю. Сурмін, Т. Крушельницька, Д. Заброта та інші. Вивченню економічних аспектів, які сприяють тінізації сфери економіки і безпосередньо пов'язані з управлінськими факторами присвятили дослідження В. Мандебура, С.